

De waarde van Groen

Beleidsplan Groen 2016-2020

gemeente
TEYLINGEN

Vooraf

De gemeente Teylingen heeft een groot areaal groen in beheer en heeft zowel de dagelijkse zorg voor een goed te gebruiken omgeving, als de wettelijke plicht om de waarde die dit vertegenwoordigt zo goed mogelijk in stand te houden. De gemeente beheert een groen oppervlak van ruim 120 hectare aan gemeentelijk en (vooral) openbaar groen.

Daarvan is momenteel zo'n 16 hectare in particulier beheer, via veel kleine participatieprojecten in het groen, en enkele grote, zoals park Rusthoff in Sassenheim en het Overbosch in Voorhout.

In 2007 is voor het laatst een beleidsplan Groen opgesteld, bij de vorming van de gemeente Teylingen. Nu leggen we nieuwe accenten: duurzaamheid en participatie zijn de belangrijkste aanleiding om groenbeleid met speciale focus op deze onderwerpen op te stellen.

VOORWOORD

Voor de waardering van de woon- en leefomgeving zijn voor inwoners drie elementen het belangrijkste, de dienstverlening, de voorzieningen en de buitenruimte. Een aantrekkelijke groene en goed verzorgde buitenruimte levert veel waardering op. Teylingen wil dan ook de groene buitenruimte op voldoende niveau hebben en houden ten behoeve van de aantrekkelijke leefomgeving zodat het in Teylingen goed wonen en werken is.

Tegenwoordig spelen veel factoren een rol in die groene buitenruimte, de diversiteit, uitstraling, zo min mogelijk overlast (van bomen), duurzaamheid en voldoende onderhoud. Hiervoor is het beleidsplan groen ontwikkeld voor de periode 2016-2020.
Na het succesvol in participatie geschreven bomenbeleidsplan heeft het beheer van bomen de afgelopen anderhalf jaar geen discussie meer opgeleverd. Daar willen we ook naar toe in het beleidsplan groen. Samengesteld in participatie met een groep kritische meedenkers vanuit de inwoners. We zijn deze participanten dankbaar voor hun inzet en bijdrages aan dit nieuwe beleidsplan.

Het beleidsplan geeft de gemeente handvatten om op verantwoorde wijze de inrichting en het groenbeheer in de openbare ruimte uit te voeren. Ook nemen steeds vaker inwoners in hun eigen woonomgeving de verantwoordelijkheid voor een deel van de groene buitenruimte. Dit levert nog meer aandacht en zorg op voor de het groen en kleurt de woonomgeving op een positieve wijze. Ook deze lijn willen we de komende jaren doorzetten.

Ook het groenprogramma voor de bollenstreek wat is ontstaan aan de landschapstafel zal bijdragen aan een mooiere buitenruimte. Dit betreft meestal de ruimte buiten de bebouwde kom. Hierin zijn doelstellingen opgenomen als kleurrijke bermen, herkenbare entree's van de streek en een bloeiende bollenstreek het jaar rond.

Dit beleidsplan is een keuze voor een groene, waardevolle leefomgeving met een hoge kwaliteit. Met dit plan hebben we de gelegenheid om de komende jaren intensief aan de uitvoering van dit beleid te werken, met participatie en duurzaamheid als leidende thema’s.

Kees van Velzen
Wethouder openbare ruimte.

SAMENVATTING

De maatschappelijke waardering voor de groene ruimte is groot. Gemeentelijke speerpunten als duurzaamheid en participatie vertalen zich nadrukkelijk ook naar de groene ruimte. Het is de ambitie van Teylingen om een duurzaam aantrekkelijk omgeving te zijn en te blijven, te realiseren voor en samen met inwoners, bedrijven en bezoekers.

De maatschappelijke waarde van groen kent meerdere gezichten. In het kort komen Leefbaarheid en sociale cohesie, Wonen, Recreëren en verblijven, Gezondheid en gezond leven, Klimaatadaptie en Natuurwaarden aan bod.

De gemeente als regisseur van de openbare ruimte heeft een taak om deze waarde te realiseren en behouden. Via bestemming, ontwikkeling, beheer en het faciliteren van veelzijdig gebruik door veel partijen regisseert de gemeente vanuit het algemeen belang dat de kwaliteit van de openbare, groene ruimte beschikbaar is en in stand blijft.

Dit groenbeleid staat niet op zichzelf maar hangt samen met ander (deel-)beleid waarin groen aan bod komt.

- In de Structuurvisie van Teylingen wordt veel gezegd over de ontwikkeling en bescherming van de groene ruimte.
- Bomenbeleid en speelplaatsenbeleid zijn opgesteld om het rijke bomenstand van Teylingen te beheren en de functie “natuurlijk spelen” een plaats te geven.
- En waar groen de symbolische kleur voor duurzaamheid is, zijn dit Groenbeleid en de Duurzaamheidsagenda van Teylingen ook nauw met elkaar verbonden.

Het beheer van het groen is op orde; de zaken die goed lopen, moeten worden voortgezet. Dat geldt voor de ingezette ontwikkeling van de buitendienst naar een professioneel service verlenende organisatie, dat geldt ook voor het planmatige beheer dat de basis is voor de uitvoering van alle beheertaken, en dat geldt voor de ingezette regionale samenwerking.

Een bedreiging is dat groene ruimte vaak wisselgeld is tegenover andere functionele wensen. Beschermen en behouden blijft belangrijk.

Het steeds grotere besef dat natuur en groen grote bijdragen kunnen leveren aan noodzakelijk klimaatadaptatie, en de vertaalslag die dat vraagt bij de ontwikkeling van stedelijk bewoond gebied, maar ook voor natuurgebieden, biedt daarnaast nieuwe kansen.

De focus zal de komende jaren liggen bij de verdere ontwikkeling van participatie en samenwerking met eigen inwoners. Door een actievere inzet vanuit de gemeente kunnen meer mensen bereikt en betrokken worden. Om bij te dragen aan het behoud, maar zeker ook om meer te genieten. In aanvulling op alle vormen van participatie die al worden ingezet, zal de gemeente zelf pro-actiever met inwoners gaan werken aan groene thema’s.

Datzelfde geldt voor duurzaamheid. Teylingen heeft de ambitie om van zichzelf een duurzame werkorganisatie te maken. De gemeente voelt de urgentie om hierin stappen te zetten, bijvoorbeeld door de eigen werkmanieren te onderzoeken en waar nodig aan te passen. We willen zelf duurzamer zijn in ons werk, maar ook in hoe we inkopen en regie voeren op externe partijen.
Als doelstellingen staan klimaatadaptatie, en natuur en biodiversiteit centraal bij die ontwikkeling.

Dit beleid geeft de richting aan waar we als gemeente heen willen. Aan dit beleid is een uitvoeringsprogramma toegevoegd, dat aangeeft met welke eerste stappen we die richting in willen slaan. Sommige stappen leggen de basis voor nieuwe manieren van werken, met nieuwe doelstellingen zoals klimaatadaptatie en duurzaamheid. Andere stappen zijn gericht op het realiseren van een nieuwe, verdergaande en doelgerichte interactie met de omgeving.

DE WAARDE VAN GROEN: DUURZAAM BLOEIEND TEYLINGEN

De kwaliteit van de openbare ruimte en van het groen in de openbare ruimte vertegenwoordigt een grote concrete waarde. De laatste jaren neemt de aandacht voor de waarde van openbaar groen toe. Gemeenten moeten met schaarse middelen veel bereiken bij het beheer van de openbare ruimte.

Als reactie daarop is het waardedenken in het algemeen en het expliciet maken van de meerwaarde van de groene openbare ruimte voor alle inwoners, maar ook voor bezoekers en bedrijven, de laatste jaren met meer nadruk opgepakt. Bij het maken van beleidskeuzes over het openbaar groen moeten deze maatschappelijke waarden centraal staan. Ze vertegenwoordigen een groot algemeen maatschappelijk belang. De gemeente is als eigenaar en regisseur van de openbare ruimte de hoofdverantwoordelijke voor het ontwikkelen en behouden van deze waarden.

De ambities van de gemeente Teylingen, zoals verwoord in de Structuurvisie 2030, ondersteunen het belang van een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte. Ze vragen om ruimtelijke kwaliteiten, het creëren van woonplezier en daarmee ook om een aantrekkelijke, groene omgeving.

Leefbaarheid en sociale cohesie
Mensen wonen graag in een groene wijk. Het is een aantrekkelijke woonomgeving, zeker als er sprake is van een op ontmoeten ingerichte ruimte met spelen, bankjes, wandel- en fietsruimte, en het stimuleert gezamenlijk eigenaarschap over de eigen woonomgeving en een sterke wijkidentiteit.

De onderlinge sociale contacten kunnen in zo'n omgeving groeien, de ruimte zelf geeft een gezamenlijk belang waarvoor men zich gezamenlijk kan inzetten, en via participatie kan ook de samenwerking met de gemeente actief ingevuld worden. Er ontstaat ruimte voor betrokken, zelfverantwoordelijke wijkbewoners, die samenwerken met elkaar en met de gemeente.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Participatie benutten bij door de gemeente geïnitieerde werkzaamheden in een wijk.
- Een open deur voor groene initiatieven van wijkbewoners, samen met bewoners nieuwe initiateven oppakken.

- Inzetten op een actief gebruik van de openbare ruimte: voor spelen, wandelen, fietsen, sporten, contact.

Economische waarde: wonen
Onderzoek laat zien dat een aantrekkelijke, groene, schone woonomgeving hoog gewaardeerd wordt door bewoners, en dat de prijzen van vastgoed daardoor significant hoger liggen. Teylingen heeft een aantrekkelijke woonomgeving en de ambitie om een gemeente met aantrekkingskracht te zijn. De kwaliteit van de directe woonomgeving is daarbij van groot belang.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Werken vanuit een duidelijke ambitie. De Structuurvisie 2030 en de Duurzaamheidsagenda 2016-2018 zoals goedgekeurd door de raad maken die ambitie zichtbaar en bruikbaar.
- Het actief onderhouden van de kwaliteit van de inrichting en beheer, voor een aantrekkelijke woonomgeving..
- Het actief betrekken van alle gebruikers bij het behouden van deze waarde: via schouwen, door participatie bij een hoogwaardige inrichting, door een hoog serviceniveau van de buitendienst voor meldingen.

Economische waarde: bezoeken en verblijven
Een aantrekkelijke omgeving nodigt uit om op bezoek te komen, voor een dag of langere tijd. Teylingen heeft een aantrekkelijke omgeving die op veel manieren uitnodigt om precies dat te doen. Met de Kagerplassen, met de bollenvelden, in een streek met veel en diverse recreatie- en bezoekmogelijkheden, trekt Teylingen veel bezoekers en toeristen. Ook voor eigen- en streekbewoners is er in Teylingen veel te beleven.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Zorgen voor een aantrekkelijk kwaliteit van de openbare ruimte, die uitnodigt tot bezoek. Aandacht voor kwaliteit op kernlocaties, een aantrekkelijke uitstraling en goede bruikbaarheid.
- Onder de aandacht brengen en houden van al wat Teylingen te bieden heeft aan groene en blauwe recreatie en natuur.

Waarde voor gezondheid en gezond leven
De waarde van een groene omgeving voor de gezondheid wordt tegenwoordig algemeen onderkend. Een omgeving die uitnodigt tot bewegen stimuleert kinderen tot spelen, ouderen tot een wandeling, werkenden tot sportief recreëren. Een groene omgeving geeft rust en draagt bij tot herstel.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Een op activeren gerichte inrichting van de openbare, groene ruimte. Ruimte voor recreatie, voor spelen, prettig wandelen en fietsen, voor alle leeftijden.
- Actief bewerkstelligen dat die ruimte van iedereen is en schoon, heel en veilig door iedereen te gebruiken is, wandel-, fiets- en vaarroutes opzetten en onderhouden.
- Actief participatie inzetten om alle inwoners van Teylingen de ruimte te geven om hier nog meer van te maken.

Klimaatadaptatie
De openbare ruimte maakt mede het klimaat, en is tegelijk onder sterke invloed van datzelfde klimaat. Onze kennis en het besef van kringlopen als basis voor een duurzame omgeving is sterk gegroeid. We moeten als gemeente omgaan met klimaatverandering, en tegelijk onze bijdrage leveren om die klimaatverandering tegen te gaan, vanwege de ingeschatte risico's die daar mee samenhangen op de lange termijn.

Groen in de directe omgeving draagt bij aan hittedemping, de vastlegging van CO2, een betere regulering van water, het beperken van fijnstof. Dat geldt voor openbaar groen, maar dat geldt evenzeer voor al het particuliere groen.

Wat gaat de gemeente nieuw doen:

- Actief voorlichtings- en kennisbeleid naar diverse doelgroepen ontwikkelen voor dit onderwerp.
- Groene maatregelen voor klimaatadaptatie binnen de gemeente nemen.
- De mogelijkheid van een klimaatbos (CO2-compensatiebos) in de gemeente of de regio onderzoeken.
- Een campagne starten voor actie Steenbreek, het verminderen van de hoeveelheid verharding in particuliere tuinen en in de openbare ruimte voor een beter waterbeheer.

Natuurwaarden
De natuur in Teylingen vraagt extra aandacht. Natuur is soms kwetsbaar, en vraagt soms bescherming tegen gebruik in welke vorm dan ook.

Groenbeleid is geen natuurbeleid. Wel kan en moet groenbeheer rekening houden met natuurwaarden zoals biodiversiteit, beschermde soorten en gebruik van natuur met zo min mogelijk schadelijke effecten. Die rol heeft de gemeente niet alleen in de openbare ruimte in eigen beheer, maar voor de hele gemeente.

Wat gaat de gemeente nieuw doen:

- Een kenniskaart/kansenkaart biodiversiteit opstellen op basis van natuurwaarden en die actief gebruiken bij de uitvoering van eigen taken.
- Opstellen van een specifiek en doelgericht Natuurbeleidsplan, in aanvulling op Structuurvisie, Groenbeleidsplan en Duurzaamheidsagenda 2016-2018.

AFBAKENING GROENBELEID

De gemeente Teylingen is regisseur van de openbare ruimte en vervult taken ten aanzien van ontwikkeling, inrichting, beheer en gebruik van die openbare ruimte.

De afdeling Gemeentewerken is primair beheerder van die openbare ruimte. Samenwerking en afstemming met andere afdelingen die hun rol in de openbare ruimte hebben, is voor Gemeentewerken een voorwaarde om effectief en efficiënt te kunnen werken. De rolverdeling binnen de gemeente is als volgt georganiseerd.

Bestemming
Op dit niveau bepaalt de gemeente op hoofdlijnen hoe de beschikbare ruimte functioneel wordt ingedeeld. Dat vindt zijn weerslag in de Structuurvisie en de bestemmingsplannen die door de afdeling Ruimte worden opgesteld.

Ontwikkeling en eerste inrichting
De afdeling Ruimte ontwikkelt nieuwe gebieden op hoofdlijnen. Belangrijk is de mate waarin in deze fase al voorzien wordt in groene openbare ruimte. Beleidsmatig is het vaststellen van gebiedsnormen voor de hoeveelheid groen-blauwe ruimte bij noodzakelijk als toetsingskader.
Stedenbouwkundige innovatie en verduurzaming van de openbare ruimte krijgen hier vorm, met aandacht voor onderwerpen als energie-neutrale woningen, watermanagement op wijkniveau, klimaatbestendigheid, duurzame materialen, hoge gebruikswaarde, visuele aantrekkelijkheid.

Herinrichting
Gemeentewerken is verantwoordelijk voor de projectmatige uitvoering van herinrichting van bestaande wijken. Beleidsmatig zijn zaken als duurzame gebiedsinrichting, assortiment, participatie en beheerbaarheid van de nieuwe omgeving van belang.

Beheer
Gemeentewerken is de eindverantwoordelijke afdeling voor de uitvoering van het complete beheer van de openbare ruimte, zowel via regie en inkoop als via eigen werkzaamheden. Apart onderdeel daarvan is de service die op afroep door de serviceteams wordt geleverd. Gemeentewerken werkt zoveel mogelijk op basis van planmatige beheerplannen, die bestuurlijk zijn goedgekeurd en voorzien van middelen, om beheerjaarprogramma's uit te kunnen voeren op een zo integraal mogelijke wijze.

Gebruik
De openbare ruimte is voor de gemeente geen doel op zich maar een middel ten behoeve van andere doelstellingen. Veilig verkeer, mobiliteit, parkeren, evenementen, markten, aantrekkelijk wonen, aantrekkelijkheid voor bezoekers, ondersteuning van bedrijvigheid, recreatie, al deze functionele doelstellingen worden (deels) gerealiseerd in de openbare ruimte.
Beleidsmatig zijn kaders en spelregels nodig om het veelzijdige gebruik van de openbare ruimte voor alle betrokkenen goed te laten verlopen met voldoende bescherming van de openbare ruimte vanuit het algemeen belang.

In dit nieuwe Groenbeleid voor de periode 2016-2020 worden de kaders van de afdeling Gemeentewerken voor alle "groene" taken gericht op de ambities van de gemeente Teylingen, met focus op twee speerpunten uit het collegeprogramma: participatie en duurzaamheid.

WAT IS BESCHIKBAAR AAN BELEID

Groen in het algemeen en de openbare groene ruimte in het bijzonder staat niet op zichzelf maar hangt samen met andere onderwerpen. Het gemeentelijk groenbeleid houdt rekening met eerder goedgekeurd beleid.

Groenbeleid en Structuurvisie
De Structuurvisie 2030 Duurzaam Bloeiend van de gemeente Teylingen is begin 2015 vastgesteld, na uitgebreide participatie. Hoewel de structuurvisie niet gaat over groen op zichzelf, is de structuurvisie het belangrijkste richtinggevende document voor hoe de gemeente met de (groene) openbare ruimte om wil gaan in de komende 15 jaar.

Centraal staat de aantrekkelijkheid van Teylingen als woon- en werkgebied, als aantrekkelijk gebied voor recreatie en toerisme. Maar ook de naar regisseren en faciliteren opschuivende rol van de gemeente zelf staat centraal. Als we kijken naar de ruimtelijke hoofdopgaven in de Structuurvisie, heeft groen in de openbare ruimte een belangrijke centrale of ondersteunende rol bij het op aantrekkelijke wijze bereiken van die hoofdopgaven. De waarde van groen daarbij is groot.
Bij de uitvoering van groenbeleid en groenbeheer is het verbinden van het werk van de afdeling Gemeentewerken met deze ruimtelijke hoofdopgaven daarom nodig. De kwaliteit van de groene ruimte ondersteunt de gemeentelijke doelstellingen.

Waar gaat de gemeente mee door:

- De doelstellingen uit de Structuurvisie2030 Duurzaam Bloeiend vertalen naar het dagelijkse werk. Centraal staat een aantrekkelijke woon- en verblijfomgeving.

Groenbeleid en bomenbeleid: “de juiste boom op de juiste plaats”
In 2015 is door de gemeenteraad een nieuw Bomenbeleid vastgesteld. De kern van dit beleid is dat niet langer wordt gewerkt op basis van een bomenbalans (boom weg betekent boom terug), maar dat het beleid nu focust op de juiste boom op de juiste plaats: kwaliteit voor kwantiteit door toepassing van De juiste boom op de juiste plaats..
Het Groenbeleid van de gemeente neemt het recent vastgestelde Bomenbeleid als uitgangspunt voor hoe met bomen in het werk om te gaan.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Uitvoering geven aan het vastgestelde bomenbeleid.

Groenbeleid en speelplaatsbeleid
Eveneens in 2015 heeft de gemeenteraad het nieuwe beleid voor Speelplaatsen vastgesteld. In dit beleid is de keuze gemaakt om speelplaatsen te maken die meer voor “natuurlijk spelen” zijn ingericht, met natuurlijk elementen als zand, water, stenen, takken en boomstammen.
En spelen in het algemeen kan in de hele openbare ruimte op meer plekken gefaciliteerd worden met eenvoudige middelen: een knikkerpotje, een trapveldje, stapstenen, hinkelbaan etc.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Uitvoering geven aan het vastgestelde speelplaatsbeleid.

Groenbeleid en de Duurzaamheidsagenda 2016-2018
Begin 2016 is de Duurzaamheidsagenda 2016-2018 “Teylingen bouwt waarde” door de gemeenteraad vastgesteld. Onderdeel hiervan is een actielijst van vijftig punten. Een aantal daarvan heeft een directe relatie met de groene ruimte.
De afdeling werkt de actiepunten uit deze lijst uit in het uitvoeringsprogramma Duurzaamheid.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Uitvoering geven aan de punten van het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid waarvan de afdeling regisseur is

FOCUS 2016-2020: VOORTZETTEN EN VERBETEREN

De openbare ruimte en het openbaar groen van Teylingen zijn over het algemeen van een hoog niveau. Teylingen is met recht een groene gemeente, in het hart van de Bollenstreek. Die kwaliteit is de optelsom van de ontwikkeling van de drie kernen met een eigen gezicht, en van inrichting en beheer dat erop gericht is een aantrekkelijke omgeving te zijn en te blijven.

Deze kwaliteit is gebouwd op drie belangrijke pijlers in het dagelijkse werk van de afdeling:

- Service
- Planmatige beheer
- Regionale samenwerking

Service
Teylingen beschikt via de eigen buitendienst over een gemotiveerd serviceteam. De medewerkers gebruiken hun lokale kennis en betrokkenheid bij de afhandeling van de vele meldingen per jaar, maar ook voor het afhandelen van eigen signalen. In de praktijk zijn ook zij de ogen en oren op straat en ambassadeurs voor de zichtbare service die een gemeente biedt.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Doorgaan met de huidige dienstverlening via serviceteams.

Wat gaat de gemeente nieuw doen:

- Onderzoeken in hoeverre medewerkers van de buitendienst zelf steeds meer als groene ambassadeur en regisseur kunnen werken, met ruimte en middelen voor eigen en gezamenlijke initiatieven op wijkniveau, via bijvoorbeeld buurtbudgetten. Ontwikkeling van bijbehorende kennis en competenties via opleidingen.

In 2012 heeft Gemeentewerken gekozen voor een Servicegerichte benadering in de openbare ruimte. De focus daarbij lag op het realiseren van meerwaarde. Praktisch heeft de afdeling daarvoor het volgende instrumentarium ingezet en in ontwikkeling.

***Zelfstandig werken**: De medewerkers weten over het algemeen beter dan wie dan ook wat er in de wijken moet gebeuren, ze kennen de wijken en de pappenheimers. Een aantal medewerkers doet nu zelfstandig de inboet. Van opname wat er nodig is aan (plant)materiaal tot aanschaf en uiteindelijk uitvoering.*

***Verantwoordelijk**: Wanneer medewerkers hun werkzaamheden doen betekent dit dat ze in de ruimte van de burgers bezig zijn als vertegenwoordiger en met materialen van de gemeente. Dit betekent dat ze zich bewust moeten zijn van hun handelen, dat ze gebruik maken van persoonlijke beschermingsmiddelen en netjes zijn in gebruik van gereedschap en ander materieel. Ze kunnen zelf initiatief nemen, verder denken wat er mogelijk is en wat anders kan.*

***Service / visitekaartje van de gemeente**: Voor burgers zijn medewerkers het gezicht van de gemeente en veel gevallen de eerste aanspreekpunt.*

***Communicatie:** De medewerkers worden begeleid bij het gericht communiceren met bewoners. Ze leggen uit wat de gemeente doet en waarom, ze doen mee aan participatietrajecten en kijken actief naar mogelijkheden om participatie verder te ontwikkelen. Hun eigen werkpraktijk gebruiken ze om dit verder te ontwikkelen.*

***Digitalisering:** efficiënte werkprocessen hangen steeds meer samen met digitalisering. Dit traject loopt ook de serviceprocessen. Medewerkers leren geleidelijk allemaal op deze manier te werken, met betere service en meer werkgemak.*

Planmatig beheer
Voor een goede uitvoering van beheer is het nodig dat de basis op orde is. De arealen die in beheer zijn moeten op orde zijn. Wat is er precies, wat is toe aan vervanging, wat doen we zelf en wat laten we doen vanuit regie en opdrachtgeverschap, met zorgvuldig toezicht op uitbestede werkzaamheden. Op basis van beheerplannen is het goed mogelijk om regie te voeren en te sturen op kwaliteit, bruikbaarheid en efficiënt (laten) uitvoeren van werkzaamheden.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Doorgaan met de huidige werkwijze, waar mogelijk verbeterkansen oppakken.
- Integraal werken centraal stellen, gebiedsgerichter werken.
- Blijvend sturen op omgevingskwaliteit en omgevingswaarde, voor bewoners, bedrijven, bezoekers.

Wat gaat de gemeente nieuw doen:

- Duurzaamheid en participatie als leidende principes van het eigen werk verder uitwerken en gebruiken (Handboek DIBOR)
- Samen met Hillegom en Lisse dit regisseurschap in de openbare ruimte verder ontwikkelen in HLT-verband.

Regionale samenwerking
De afgelopen jaren is succesvol samengewerkt in het zogeheten TKN-verband. De afdelingen Gemeentewerken van Teylingen, Katwijk en Noordwijk hebben pragmatisch en succesvol samengewerkt op diverse terreinen. De andere bollenstreekgemeenten sloten hier steeds vaker bij aan. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe samenwerkingsovereenkomst voor de hele streek, die recent is ondertekend.

Deze samenwerking draagt op veel manieren bij aan de beheersing van kosten, het regisseren naar kwaliteit, en het benutten en behouden van kennis en vakmanschap (kwetsbaarheid verminderen).

Waar gaat de gemeente mee door:

- Doorgaan met regionale samenwerking.

Wat gaat de gemeente nieuw doen:

- Onderzoeken in hoeverre betere informatiedeling en gezamenlijke werkwijzen tot meer kwaliteit en voordelen kunnen leiden. De ontwikkeling van een HLT-organisatie leidt al tot zo'n koers, voor de streek als geheel is het een nog verder uit te werken kans.
- De kansen voor regionale samenwerking specifiek in het groen uitwerken naar een uitvoeringsprogramma en daarbij de samenwerking zoeken met partijen als het Hoogheemraadschap van Rijnland, Holland Rijnland, de provincie Zuidholland.

Landschapstafels

Teylingen neemt deel aan zowel de Landschapstafel Leidse Ommelanden (LOL) als de nieuwe Landschapstafel Duin- en Bollenstreek.
De kracht van de Landschapstafels zit in de samenwerking van gemeenten om gezamenlijk het regionale gebied doelgericht te benaderen om bijvoorbeeld groene, recreatieve, toeristische en economische doelstellingen na te streven. Hierbij geldt: de kwaliteit van de landschappelijke omgeving is een waardevol middel voor vele doelstellingen.

Bij het opstarten van de Landschapstafel Duin- en Bollenstreek is veel aandacht besteed aan samenwerking met maatschappelijke partijen uit allerlei geledingen. Daarnaast is de samenwerking met de Provincie Zuid-Holland en het HollandRijnland van grote waarde. Via deze gezamenlijke aanpak ontstaat een krachtig gebiedsprogramma voor de hele streek, met veel aandacht voor kwaliteit van landschap en groen. Naast het reguliere beheer van het gemeentelijke groen geeft de Landschapstafel doelgericht richting aan de verdere ontwikkeling van het groene landschap, met meerwaarde voor alle betrokken partijen.

Omgaan met kansen en bedreigingen:

Bedreigingen
In de strijd om de beperkte ruimte is het regelmatig de groene ruimte die wordt opgeofferd voor iets anders. Groen sneuvelt voor parkeerplaatsen en voor bouwen, groen wordt intensief gebruikt en "verslijt" met natuurlijk spelen of intensieve recreatie. Soms is de natuurwaarde van specifieke gebieden onvoldoende bekend.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Eisen stellen aan zichzelf en anderen over het behouden van waardevolle groene ruimte en het beschermen van de functie en waarde die dat heeft op gebiedsniveau. Maar ook benoemen waar niet de groene waarde centraal staat, maar andere zaken belangrijker zijn.
- Een groene uitwerking geven aan de drie kernen van Teylingen en wat daarin eigen is, als basis voor toekomstige inrichtingsvragen en beheer.

Waar op een klein gebied veel mensen samen wonen, werken, op bezoek komen en willen genieten, is het ook nodig om het gezamenlijke algemene belang een duidelijke plaats te geven. De gemeente is op veel manieren ook de regisseur van het gebruik van de openbare ruimte, met wet- en regelgeving, vergunningen en het daarmee samenhangende toezicht en de handhaving.

Waar gaat de gemeente mee door:

- De gemeente moet met een scherp oog voor het algemeen belang zorgen, met regelgeving die daar bij hoort, en zorgen dat die regels met redelijkheid ook gebruikt worden.

De groene ruimte zelf is onderhevig aan doorlopende veranderingen, zeker door klimaatverandering en opwarming, meer neerslag en het steeds toenemende aantal exoten dat in de natuur voorkomt. De gemeente heeft een taak bij het bestrijden en inperken van overlast. Het uitgangspunt daarbij is dat natuur in alle vormen het waard is om te beschermen, maar dat overlast op specifieke locaties bestreden kan worden op basis van meldingen.

Waar gaat de gemeente mee door:

- De gemeente moet kennis hebben en houden van voorkomende plagen en overlast: insectenplagen, dichtgroeiende watergangen, en wat daaraan te doen.
- De gemeente handelt meldingen van overlast af en maakt daarbij een eigen afweging tussen natuurwaarde en overlast.

Belangentegenstellingen oplossen: algemeen belang en deelbelang

Bij het beheren van de openbare ruimte en het groen heeft de gemeente te maken met vele varianten van verschillende belangen, die een zorgvuldige behandeling vragen.

Overhangend groen
Voor de begaanbaarheid van de stoep, maar bijvoorbeeld ook voor ondergrondse infrawerken, is het van belang dat de tuingrens ook zo goed mogelijk gehanteerd wordt. Overhangend groen is regelmatig lastig, maar te ver terugsnoeien op een verkeerd moment beschadigt een haag onherstelbaar. Via een combinatie van regels, handhaving overleg en timing kan de afdeling Gemeentewerken een zo goed mogelijk bruikbare openbare ruimte onderhouden, voor iedereen.

Distels
De bollensector kan hinder ondervinden van onkruiden en uitzaaiing daarvan. Distels zijn een bekend voorbeeld. Dezelfde distels die in een natuurzone een gewaardeerde verschijning zijn, leveren een stukje verder overlast op. De provinciale distelverordening is in 2011 afgeschaft in het kader van vermindering van regelgeving. In plaats van nieuwe regels te maken, reageert de afdeling op meldingen van overlast of verwachte overlast en bekijkt met welke maatregelen die tegengegaan kan worden, terwijl natuurwaarden zoveel mogelijk beschermd blijven.

Kansen
Buiten de directe vooral beheersmatige taken van de afdeling Gemeentewerken zijn er twee onderwerpen die de komende jaren een grote invloed zullen hebben op het groen van de gemeente.

Nieuwe wijkinrichting – duurzame stedenbouw
De overheid stuurt in de richting van stedenbouwkundige vernieuwing, door bijvoorbeeld steeds hogere eisen te stellen aan de energieprestaties van nieuwbouwwoningen, of experimenten op wijkniveau met een andere waterhuishouding binnen en buiten het huis te faciliteren. Algemeen wordt ook onderkend dat voldoende groen nodig is, voor waterberging, hittedemping, fijnstof, een goede leefomgeving. Een integrale benadering is noodzakelijk om een grote diversiteit aan problemen en oplossingen met elkaar te verbinden.

Wat gaat de gemeente nieuw doen:

- Actief gebruik maken van de Ambitietabel en nieuwe inzichten en ontwikkelen inpassen in de eigen aanpak waar mogelijk en relevant.

Natuurbeleid
Groenbeleid heeft veel raakvlakken met natuur, maar is geen natuurbeleid. Door duurzaamheid meer centraal te stellen binnen het groenbeleid van de gemeente, komt dit punt nadrukkelijker naar voren. Natuurbeleid stelt natuurwaarden centraal.

De Duurzaamheidsagenda 2016-2018 geeft ook een sterke impuls aan het focussen op natuurwaarden. Biodiversiteit zelf is een natuurwaarde. Biodiversiteit, gedefinieerd als soortendiversiteit in een in voldoende mate in balans zijnde natuurlijke omgeving, is een van de belangrijkste onderwerpen in de Duurzaamheidsagenda.

Er komt een nieuwe Wet Natuurbescherming aan, die de Flora & Faunawet, de Boswet en de Natuurbeschermingswet 1998 zal vervangen, waarschijnlijk per 1 januari 2017. Deze wetswijziging biedt een goede gelegenheid om op gemeentelijk niveau te bepalen hoe actief met deze nieuwe wet om te gaan bij de uitvoering van gemeentelijke taken, ook en juist bij de uitvoering van beheer.

Wat gaat de gemeente nieuw doen:

- Uitwerking biodiversiteit kennis/kansenkaart als aanvulling op de structuurvisie en alle daarin genoemde gebieden, en het actueel onderhouden hiervan.
- De werkwijzen van Gemeentewerken, zowel eigen uitvoering als regievoering, afstemmen op de nieuwe Wet Natuurbescherming en de gestelde eisen. (Handboek DIBOR)
- Uitwerken van de natuurparagraaf uit de Structuurvisie naar een volwaardig natuurbeleidsplan in samenwerking met regionale partners.

BELEIDSFOCUS 2016-2020: PARTICIPATIE EN SAMENWERKEN

Een groene omgeving vertegenwoordigt op veel manieren een grote waarde. In het inleidende hoofdstuk is daarover al veel gezegd.

Een van de belangrijkste taken van de gemeente vanuit het algemeen belang is het beheren en waar mogelijk nog vergroten van die waarde. Daarbij zal een gemeente altijd rekening moeten houden met het feit dat er in de dagelijkse praktijk ook waarde-tegenstellingen zijn waarover een keuze gemaakt moet worden, en dat keuzes zorgvuldig toegelicht kunnen en moeten worden.

Om die reden is het voor de gemeente noodzakelijk om tijd te besteden aan voorlichting en informatie over alles wat met de waarden van groen te maken heeft. Het helpt de gemeente bij de uitvoering van haar eigen taken als er bij anderen ook kennis en begrip van de eigen omgeving is en wat de gemeente wil bereiken.

Daarom zijn het inzetten van participatie, het geven van voorlichting, het verduidelijken van afwegingen bij te maken keuzes van belang voor een goede samenwerking tussen de gemeente en alle stakeholders in de gemeente.

Overheidsparticipatie
Meer dan nu al het geval is kan de gemeente groen gebruiken als aanjager voor het samenleven op wijkniveau. Door bewoners samen een grotere rol te geven bij de eigen omgeving, kunnen wijkbewoners bewust omgaan met de waarden die hun eigen groene omgeving vertegenwoordigt, vooral voor henzelf, maar ook voor bezoekers.

Wat gaat de gemeente nieuw doen:

- Actief inzetten van een groene wijkambassadeur die de wijken assisteert in een groen-doen aanpak:
  - ken je eigen wijk, weet wat er bijzonder aan is, fotowedstrijd eigen tuin en openbare ruimte, excursie in de eigen wijk
  - doe het in je eigen wijk en doe het samen, bijdragen aan onderhoud en kwaliteit tot en met het in beheer nemen van stukken openbaar groen, met advies en steun van een groene wijkambassadeur
  - promoot een nieuwe aanpak voor het omgaan met de eigen privétuinen: Steenbreek, voorjaarsklaar, inheemser, natuurlijker, vogel- en vlindertuinen.
  - school in een wijk: schoolproject groen
- Vergroten areaal in bewonersbeheer via Wijkregie Groen. Vergroten functionele waarden (eetbaar, insecten en vogels, nestkastjesprojecten)
- Webprojecten: Beleef de Teylingse lente, webcams
- Aansluiten bij GroenDichterbij, landelijke organisatie
- Stimuleren streekproducten/natuurlijke producten uit de streek.
- Collectieve volkstuin, butlertuin

Teylingen maakt al jaren werk van de samenwerking met inwoners in het groen. Dat blijkt uit allerlei kleine projecten, waarbij bewoners zelf boomspiegels of een plantsoen onderhouden in hun straat. En het blijkt ook de de betrokkenheid van bewoners bij Park Rusthoff in Sassenheim en het Overbosch in Voorhout. Diezelfde betrokkenheid komt ook in beeld op wijkavonden, waar de eigen groene omgeving vrijwel altijd een belangrijk onderwerp is.

Burgerparticipatie
Natuurlijk heeft de gemeente zelf een grote rol bij het beheren van het openbaar groen in de gemeente. De betrokkenheid van de omgeving voor dat werk is altijd groot. We willen deze inbreng graag benutten om de waarde van het groen voor zoveel mogelijk mensen op een zo hoog mogelijk niveau te houden. Dat is niet nieuw, dat is al jaren de lijn die de gemeente volgt.

Meldingen: inwoners, bedrijven, bezoekers hebben altijd de gelegenheid om meldingen te maken van wat ze zien: wat is kapot, wat mag wel eens gesnoeid, of waar ligt zwerfvuil. Alle inwoners zijn voor hun eigen omgeving dagelijkse beheerder.

Toetsing: Een onderzoek als “Waar staat je gemeente” geeft inzicht in hoe de Teylingers hun gemeente waarden, ook de openbare ruimte. De informatie uit dit onderzoek helpt bij het verbeteren van de kwaliteit.

Wijkmarkten: op wijkmarkten hebben inwoners de gelegenheid voor hun directe omgeving aan te geven wat ze wel en niet bevalt. Ze kunnen daar meldingen afgeven, in gesprek met vertegenwoordigers van de gemeente of met een wethouder. Deze input is op wijkniveau van belang om de directe betrokkenheid tussen gemeente en wijkbewoners te verbeteren en te gebruiken.

Initiatieven: met regelmaat nemen bewoners het initiatief om bijvoorbeeld een stukje van het openbaar groen in eigen beheer te nemen. Er zijn in Teylingen tientallen voorbeelden van kleine en grote projecten waarin dat geregeld is, van enkele boomspiegels in een straatje tot het beheer van park Rusthoff. De gemeente moet een open deur houden voor nieuwe initiatieven en deze waar mogelijk de ruimte geven en helpen in de startfase, via de wijkregisseur.

Herinrichting op wijkniveau: bij grote herinrichtingstrajecten op straat- of wijkniveau is participatie met de omgeving een belangrijke speerpunt. De inbreng van de wijk is veelal waardevol en draagt ook bij aan de meerwaarde voor gemeente en inwoners samen, soms door een betere accepatie van de compromissen die uiteindelijk toch nodig zijn, maar ook door de inbreng van nieuwe ideeën die niemand voorzien had.

Wijkschouwen: de gemeente voert zelf tweemaal per jaar een wijkschouw uit om de kwaliteit en eventuele benodigde maatregelen op wijkniveau te inventariseren. Deze vakmatige schouw is belangrijk voor kwaliteitsbeheer en het inperken van meldingen. Wellicht is deze aanpak in de toekomst te combineren met een vertegenwoordiging vanuit de wijk.

Wat gaat de gemeente mee door:

- Doorgaan met en waar mogelijk nog stapsgewijs verbeteren van deze op samenwerking en interactie gerichte werkwijze.

Wat gaat de gemeente nieuw doen:

- Uitbreiden van de “regelruimte” voor de buitendienst in de vorm van werkafspraken en budget om direct vanuit de buitendienst op wijkniveau met bewoners zaken af te stemmen en te regelen.
- Ontwikkelen van een dedicated website voor informatievoorziening over werkzaamheden buiten: wanneer, waarom, hoe, om actiever over nut en noodzaak van beheerwerkzaamheden te informeren.

BELEIDSFOCUS 2016-2020: DUURZAAM WERKEN AAN EN IN HET GROEN

Niet toevallig is groen de kleur die standaard geassocieerd wordt met duurzaamheid. Groen staat vaak symbool voor een leefbare omgeving nu en in de toekomst. Daarom is duurzaamheid de belangrijkste speerpunt in het groenbeleid.

In de Duurzaamheidsagenda 2016-2018 "Teylingen bouwt Waarde" komen diverse onderwerpen aan bod met een directe relatie met de groene openbare ruimte waar de gemeente zeggenschap over heeft. Meer algemeen speelt de hele groene ruimte van Teylingen, ook wat in particulier eigendom en beheer is, een belangrijk rol bij duurzaamheid.

Vier belangrijke thema's

Klimaatadaptatie
Het klimaat en het weer veranderen. De gemeente moet zich adequaat voorbereiden op de effecten van deze veranderingen, zoals extremere hitte, extremere neerslag, het optreden van insectenplagen. De gemeente moet zich hier op voorbereiden en nieuwe voorwaarden scheppen waardoor de schade en risico's hiervan zo beperkt mogelijk kunnen blijven.

Deze veranderingen worden (ook en mede) veroorzaakt door menselijk handelen. Ook op dit punt moet de gemeente bijdragen aan beperking van risico's, door in het eigen handelen, de eigen manieren van werken bij te dragen aan het waar mogelijk kleiner maken van risico's.

Biodiversiteit en natuurbeleid
Naar verwachting wordt per 1 januari 2017 de nieuwe Natuurwet van kracht. Deze wet vervangt de Flora & Faunawet (soortbescherming), Natuurbeschermingswet 1998 (natuurgebiedsbescherming) en de Boswet. De uitwerking van deze nieuwe wet naar de werkwijzen van de gemeente moet tijdig voorbereid worden.

Kansen creëren voor biodiversiteit zijn onlosmakelijk verbonden met kennis over het onderwerp. Daarom zal een kansenkaart gekoppeld worden aan kennisbronnen over de natuurwaarden in Teylingen. Een van de kansen die verder opgepakt zal worden is om bij inrichting en beheer van de openbare ruimte meer nadruk te leggen op wat biodiversiteit en natuurwaarde versterkt. In het verlengde daarvan is het opstellen van een natuurbeleidsplan een logische stap.

Duurzaam en circulair inkopen
Als Fair Trade gemeente is Teylingen zich bewust van de voorbrengingsketens van producten en het belang om bij inkoop ook bewust naar die voortbrengingsketen te kijken. Daarnaast wordt onder de noemer "circulair" ook expliciet centraal gezet wat er na gebruik met producten gebeurt, en wordt de herbruikbaarheid belangrijk.

Het inkoopbeleid van de gemeente zal zich de komende jaren langs deze lijn stapsgewijs verder moeten ontwikkelen naar een zo hoog mogelijk niveau van "duurzaam en circulair inkopen".

Integreren duurzaamheid in eigen werkwijzen
De gemeente wil zelf een duurzame organisatie worden, die een voortrekkersrol kan vervullen naar inwoners en bedrijven. Het verduurzamen van de werkwijzen van de afdeling Gemeentewerken zal de komende jaren plaatsvinden. Belangrijk is om het huidige Programma van Eisen (PvE) uit te breiden naar alle relevante onderwerpen en duurzaam werken. Medewerkers moeten zich deze duurzame werkprocessen de komende jaren eigen maken en bewust gebruiken.
In een op te stellen Handboek Duurzame Inrichting en Beheer van de Openbare Ruimte (DIBOR) komt alle informatie bij elkaar voor de wijze waarop de afdeling omgaat met ontwikkelingen, beheer en gebruik.

Waar gaat de gemeente mee door:

- Inrichting: meer groen, meer bloeiend, meer inheems, meer diversiteit, meer natuurvriendelijke oevers.
- Beheer: Biodiversiteitsgerichte en duurzame werkwijzen voor beheer (geen gif, aangepast maairegime waar dat kan)
- Extern: Regie op duurzaam werken door gecontracteerde aannemers, onderdeel van duurzame inkoopeisen

Wat gaat de gemeente nieuw doen:

- Toekomstgericht: inzetten op natuurwaarden via een natuurbeleid, inzetten op stedenbouwkundige innovatie als inspiratie voor de toekomstgerichte ontwikkeling van Teylingen.
- Hoe werken we zelf: Alle eigen werkprocessen doorlichten, waar nodig herzien en aanpassen, en toetsbaar vastleggen in een Handboek Duurzame Inrichting en Beheer Openbare Ruimte (DIBOR

Ongewijzigde beleidskaders

In 2011 is in het kader van bezuinigingen besloten de openbare ruimte te beheren op het **niveau basis**. Dat geldt voor het hele werkgebied van de gemeente. Dit besluit blijft ook de komende jaren van toepassing.

Beheer vindt plaats op basis van **beheerbudgetten die zijn gerelateerd aan de in de beheer zijnde arealen** en daarmee samenhangende werkzaamheden. In het kader van de gemeentelijke verplichting tot beheer van kapitaalgoederen wordt deze werkwijze voortgezet.

Aanvullend programma

In dit uitvoeringsprogramma komen aanvullende voorstellen aan bod die vooral gericht zijn op duurzaamheid en verduurzaming van de werkzaamheden en op het verder ontwikkelen van actiegerichte participatie in de groene openbare ruimte.

De acties vloeien voort uit de hiervoor geschetste beleidslijn en de focus die de gemeente wil hebben op duurzaamheid en participatie als speerpunten van gemeentelijk beleid.

ONDERDEEL: DUURZAAM WERKEN IN EN AAN HET GROEN

Thema Groenbeleid	Onderwerp	Ontwikkelingsrichting	periode	Budget per jaar
Duurzaam werken in en aan het groen	Handboek DIBOR opstellen	Opgenomen in Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid	2016-2017	15.000 in 2016, 25.000 in 2017. 5.000 structureel vanaf 2018 **Opgenomen in de Voortgangs-rapportage 2016**
	Kansenkaart biodiversiteit opstellen	Opgenomen in Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid	2016-2017	15.000 in 2016, 3.500 structureel vanaf 2017 **Opgenomen in de voortgangs-rapportage 2016**
	Maatregelen klimaat-adaptatie	Fijnstofbeperking (wegen), hittedemping (bebouwde omgeving) en CO2 compensatie via groene maatregelen.	2018-2020	Zie financiële samenvatting.

Handboek DIBOR

Het handboek Duurzame Inrichting en Beheer Openbare Ruimte (DIBOR) richt zich op het totale werkpakket van de afdeling Gemeentewerken. Groen is hiervan een onderdeel.
Het opstellen van dit handboek is opgenomen in de Duurzaamheidsagenda 2016-2018, als actie 6.
Als de 0-versie van het handboek is opgeleverd, blijft het handboek in actief onderhoud; onderwerpen worden aangepast aan nieuwe inzichten, best practices, technische ontwikkelingen etc.
De planning voor het opstellen van de DIBOR is op hoofdlijnen als volgt.

	4e kwartaal 2016	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Opstellen plan van aanpak					
Opstellen handboek					
Implementeren handboek					
Oplevering 0-versie volledig					

Kansenkaart biodiversiteit

De kansenkaart biodiversiteit geeft op gebiedsniveau weer hoe biodiversiteit beschermd en waar mogelijk versterkt zou kunnen worden. Groen is een belangrijk onderdeel van de natuurlijke omgeving, die de basis is voor biodiversiteit. Onderdeel van de aanpak is het beter ontsluiten en gebruiken van beschikbare informatie, die in belangrijke mate door vrijwilligers is en wordt verzameld, via de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF). Het opstellen van een kansenkaart biodiversiteit is opgenomen in de Duurzaamheidsagenda 2016-2018, als actie 38.
De planning op hoofdlijnen is als volgt.

	4e kwartaal 2016	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Opstellen plan van aanpak					
Opstellen quick scan kansenkaart					
Kennisverzameling en veldonderzoek					
Opleveren kennis/kansenkaart biodiversiteit					

Maatregelen klimaatadaptatie

Jaarlijks wordt een inschatting gemaakt van maatregelen die bijdragen aan klimaatadaptatie. Waar mogelijk wordt dit budget jaarlijks integraal in samenhang met andere activiteiten ingezet om een maximaal resultaat te bereiken. In de praktijk zullen vooral maatregelen worden uitgewerkt en uitgevoerd ten behoeve van CO2- en fijnstofbinding.

	4e kwartaal 2016	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Identificeren maatregelen 2016-17: doel en effect					
Uitvoeren maatregelen					
Identificeren maatregelen 2017-18: doel en effect					

ONDERDEEL: PARTICIPATIE EN SAMENWERKEN

Thema Groenbeleid	Onderwerp	Ontwikkelingsrichting	periode	Budget per jaar
Participatie en samen-werken	Activerende participatie in het groen	Maatregelen/acties gericht op openbaar en particulier groen, op samenwerking gemeente en inwoners	2016-2020	Zie financiële samenvatting
	Web-communicatie Openbare Ruimte	Versterken voorlichting en educatie, informatie over participatieprojecten via het web, onderzoek naar de meerwaarde van een dedicated website voor natuur en groen.	2016-2017	Zie financiële samenvatting
	Benutten regionale samenwerking	Samenwerking B6 Focus op Kwaliteit, Kwetsbaarheid en Kosten in de groene bedrijfsvoering voor beheer.		p.m.
		Landschapstafels Leidse Ommelanden en Duin- en Bollenstreek Actief samenwerken, gericht op regionale versterking groene waarden voor toerisme en recreatie.		p.m.

Activerende participatie in het groen

Op allerlei manieren en met inzet van Teylingse en andere partners kan een programma ontwikkeld worden, gericht op meer weten over en meedoen in het groen.
De regie op dit deelprogramma kan onderdeel zijn van wijkregie. Om de uitvoering goed vorm te geven kan aansluiting worden gezocht bij bijvoorbeeld “Steenbreek”, bij GroenDichterbij, in samenwerking met het MilieuEducatieCentrum. Voor deze pro-actieve aanpak is aanvullende regie- en uitvoeringscapaciteit nodig.

	4e kwartaal 2016	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Plan van aanpak i.s.m. wijkregisseur en buitendienst					
Uitvoering pilots					
Evaluatie resultaten en waar nodig bijstelling aanpak 2018-2020					

Webcommunicatie

Via de gemeentelijke website of een aparte op groen Teylingen gerichte website kan actief en gericht informatie verspreid worden over alle activiteiten die inwoners, verenigingen en de gemeente zelf ondernemen. Zo’n website ondersteunt de hiervoor genoemde activerende participatie en loopt om die reden mee in een pilotaanpak 2017.

	4e kwartaal 2016	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Opstellen plan in samenwerking met communicatie					
Uitvoering pilot					
Evaluatie en aanpak 2018-2020 vaststellen					

Benutten regionale samenwerking: B6-samenwerking Gemeentewerken

	4e kwartaal 2016	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Lopend proces					

Benutten regionale samenwerking: Landschapstafels

	4e kwartaal 2016	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Lopend proces					

Deze samenwerkingen leiden tot verbetering in de bedrijfsvoering op Kosten, Kwetsbaarheid en Kwaliteit (B6) en versterking van het regionale groene landschap (Landschapstafel Duin- en Bollenstreek).

ONDERDEEL: VOORTZETTEN EN VERBETEREN

Thema Groenbeleid	Onderwerp	Ontwikkelingsrichting	periode	Budget per jaar
Voortzetten en verbeteren	Service-gerichtheid buitendienst	Groenambassadeurs buitendienst en werkbudget Ontwikkel- en opleidingsproces.	2016-2020	Zie financiële samenvatting
		Handboek DIBOR implementeren **(zie bij DIBOR onder Duurzaamheid)**	2017	p.m.
	HLT-samenwerking	Ontwikkeling bedrijfsvoering op concrete werkwijzen en maatregelen vanuit kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid	2016-2020	Zie financiële samenvatting

Servicegerichtheid / pro-actieve buitendienst: groenambassadeurs
Werkbudget buitendienst

In 2012 is de ontwikkeling van de buitendienst naar een servicegerichte organisatie ingezet en inmiddels is daarin veel bereikt. Bij de verdere ontwikkeling van een slagvaardige dienstverlenende buitendienst is het ontwikkelen van eigen regelruimte wenselijk.
Om van snelle uitvoerende dienstverlening naar bewonersgerichte, op participatie gebaseerde samenwerking te komen, is het voornemen deze rol expliciet te maken en degenen die deze rol op zich nemen van middelen te voorzien om deze rol ook waar te kunnen maken.
De samenwerking tussen wijkregisseur (regie) en buitendienst (uitvoering) is hierbij onmisbaar.

	4e kwartaal 2016	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Uitwerken aanpak met buitendienst					
Pilots					
Evaluatie en besluit voortzetting aanpak 2018-2020					

Maatregelen in HLT-verband voor Kosten, Kwaliteit en Kwetsbaarheid in bedrijfsvoering

Wat geldt voor de samenwerking in B6-verband geldt ook voor de samenwerking in HLT-verband die als gevolg van de ambtelijke samenwerking tussen Hillegom, Lisse en Teylingen wel een andere focus zal hebben: naar één werkorganisatie.

	4e kwartaal 2016	1e kwartaal 2017	2e kwartaal 2017	3e kwartaal 2017	4e kwartaal 2017
Lopend proces					

FINANCIËLE SAMENVATTING PROGRAMMA

Thema	Onderwerp	2016	2017	2018	2019	2020
Duurzaamheid	*Handboek DIBOR**	*15.000**	*25.000**	*5.000**	*5.000**	*5.000**
	*Kansenkaart biodiversiteit**	*15.000**	*3.500**	*3.500**	*3.500**	*3.500**
	Maatregelen klimaatadaptatie			30.000	30.000	30.000
Participatie	Diverse participatie projecten	12.500	12.500	25.000	25.000	25.000
	Groene website			15.000	12.500	12.500
Werkwijzen en HLT	Serviceontwikkeling buitendienst		10.000	10.000		
	Integratie werkwijzen in HLT-verband			25.000	25.000	
Totaal	Groenprogramma 2017-2020	12.500	22.500	105.000	92.500	67.500

**De bedragen voor Handboek DIBOR en Kansenkaart biodiversiteit zijn al opgenomen in de 1e Voortgangsrapportage 2016 om hiermee nog in 2016 een start te kunnen maken. Dit betreft zowel de initiële kosten als de jaarlijkse kosten voor het onderhouden van deze kennisbasis.*

PARTICIPATIE EN GEBRUIKTE BRONDOCUMENTEN

Groene participatie 365 dagen per jaar
Het groen in de eigen omgeving is één van de meest benutte onderwerpen van inwoners om contact met de gemeente te zoeken. Het onderwerp komt het hele jaar terug in allerlei vormen. Over groen vindt een permanente dialoog tussen inwoners en gemeente plaats, vooral op het niveau van (eigen) straat en (eigen) wijk. De gemeente benut deze inbreng waar mogelijk steeds actief, binnen kaders van algemeen belang en beschikbare middelen. Deze informatie is geraadpleegd voor dit beleid, maar illustreert vooral het grote belang van de dagelijkse wisselwerking tussen inwoners en hun eigen directe woonomgeving, met zorg en aandacht, en met oplettendheid voor wat er gebeurt.

Reguliere participatiebronnen:
- Meldingen Openbare Ruimte
- Onderzoek “Waar staat je gemeente”
- Wijkmarkten
- Wijkschouw
- Initiatieven van inwoners voor de eigen omgeving.

Gesprekken en oproepen
Bij de voorbereiding van dit stuk zijn gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van diverse verenigingen en individuele inwoners. Uit deze overleggen kwam als rode draad de wens naar voren om onderwerpen als biodiversiteit en natuurwaarde hoger op de agenda te zetten. En ook hoe het aantrekkelijke natuur- en cultuurlandschap van de streek te behouden, met aandacht en bescherming voor wat er leeft. De belangrijkste conclusie uit deze gesprekken was dat in aanvulling op gemeentelijk groenbeleid een Teylings natuurbeleid gewenst is.

- Overleg vertegenwoordigers van diverse verenigingen en individuele bewoners
- Facebook – resultaat bijna 4.000 ontvangers bereikt, enkele tientallen reacties.
- Oproep via website gemeente en via gemeenteadvertentie: minder dan 10 reacties.
- Intern overleg.

Brondocumenten
o.a.
- Structuurvisie 2016-2030: Teylingen Duurzaam Bloeiend
- Duurzaamheidsagenda 2016-2018
- Programma van Eisen Gemeentewerken
- Bomenbeleidsplan
- Speelplaatsenbeleid
- Handboek Duurzame Inrichting en Beheer Openbare Ruimte van de gemeente Haarlemmermeer
- Groenbeleidsdocumenten van diverse gemeenten, o.a. Hillegom en Lisse.

Verkorte weergave inspraakreacties

Hieronder treft u een overzicht aan van de diverse inspraakreacties die via diverse kanalen en gesprekken ontvangen zijn. Individuele reacties zijn geanonimiseerd.

Datum/bron	Aard van de reactie	Inhoud	Afhandeling
19 april Facebook	Opmerking	Betreurt het rooien van bloemperken op de kruising Parklaan/Hoofdstraat en vervangen door steen	
19 april Facebook	Opmerking	Groenbeleid? Er blijft weinig over als alles wordt volgebouwd	Vertaald naar beleids-voornemens
19 april Facebook	Opmerking	Betreurt het rooien van bloemperken op de kruising Parklaan/Hoofdstraat en vervangen door steen	
19 april Facebook	Opmerking	Probeer al 2 jaar in gesprek met gemeente over groen in eigen omgeving, voor betere uitvoering en betere communicatie, lukt niet. Is dit bericht wel gemeend?	Verzoek om persoonlijke gegevens via mail niet gehonoreerd , geen mail ontvangen.
19 april Facebook	Opmerking	Groenbeleid wordt asfaltbeleid. Waarom perken langs Parklaan ingeruild voor grind? Aanfluiting.	
19 april Facebook	Suggestie	Meer losloop mogelijkheden.	
19 april Facebook	Suggestie	Minder onderhoudsgevoelige planten in plaats van grind, n.a.v. Parklaan	Vertaald naar beleids-voornemens
19 april Facebook	Suggestie	Ga over op vasteplantenborders met minder onderhoud, bloeirijk. Geen onderhoudsprobleem.	Vertaald naar beleids-voornemens
19 april Facebook	Opmerking	Oosthoutlaan wordt ook druk geschoffeld.	
19 april Facebook	Opmerking	Strekking is of de gemeente ook nadenkt voor dat ze iets doet.	
19 april Facebook	Suggestie	Meer rekening houden met veldbloemen en wilde bijen bij beplanten.	Vertaald naar beleids-voornemens
19 april Facebook	Opmerking	Twijfel aan de gegeven verklaring van de gemeente over lastig onderhoud. Is dit niet gewoon een bezuiniging?	
19 april Facebook	Suggestie	Als je onderhoud doet buiten drukke uren kan het toch wel? N.a.v. Parklaan.	
19 april Facebook	Opmerking	Parklaan – grind ziet er niet uit.	
19 april Facebook	Opmerkingen	Driemaal twijfel over gemeentelijke verklaring van risicovol onderhoud op die locatie - Parklaan	
19 april Facebook	Melding	Half dode coniferen aan de Beukenrode, wat doet de gemeente.	
19 april Facebook	Melding	Apollostraat verzoek om perk opnieuw in te planten, nu grootste kattebak in de buurt.	
19 april Facebook	Suggestie	Appollostraat perk vervangen door straatwerk en paaltjes ter vermijding parkeren.	
19 april Facebook	Suggestie	Meer palmbomen graag!	
19 april	Suggestie	Ga meer met lokale hoveniers werken, ideeën	

Facebook		uitwisselen, eventueel werk uitbesteden, steun lokale bedrijven.	
19 april Facebook	Melding	Groenvoorziening rondom speelpleintje Bleihof aanpakken. Netjes onderhouden door de gemeente, maar kinderen maken er weer een zooitje van.	
19 april Facebook	Opmerking	Groen in Zuid-Holland 6%, andere provincies 25%. Vraag een bureau om advies net als bij andere flopbesluiten.	
19 april Facebook	Suggestie	Graag meer bomen langs de weg ter vervanging van gekapte bomen. Scheelt ook geluidsoverlast.	Vertaald naar beleids-voornemens
19 april Facebook	Melding/ suggestie	Kattenbakken bij de Beatrixstraat is niet om aan te zien. Maak er stoep of parkeerplaats van.	
19 april Facebook	Suggestie	Hoger en meer groen en kleur in wijk Vesterhout. Eerdere suggesties niet door de gemeente opgepakt, ondanks alle buren die dat willen. Zeer teleurgesteld in gemeentelijke reactie.	
20 april Facebook	Suggestie	Rotondes in de gemeente opfleuren, streekbeeld, persoonlijker. Meer bomen, meer echt groen.	
20 april Facebook	Melding	Vervangen struiken Oranje Nassaulaan in Voorhout, nu oud, allegaartje, kaal, open stukken.	
20 april Facebook	Suggestie	Wilde weilandbloemen hebben niet veel onderhoud nodig. Handig voor middenbermen (zie Lisse).	Vertaald naar beleids-voornemens
19 april email	Melding	Uitgebreide melding over ter plaatse van Boekhorstlaan 224 slecht plantsoen en herhaalde werkzaamheden gemeente zonder resultaat.	
20 april email	Melding	Te grote bomen achter Nicolaas Damesstraat 19 Sassenheim. Vervangen door kleinere bomen.	
22 april email	Opmerking	Waarom Parklaan groen weg grind terug.	
25 april email	Melding	Frequenter maaien gewenst ter hoogte Componistenlaan 240-246 even zijn,	
1 mei email	Aanbod	Uitgebreide reactie: Focus op biodiversiteit, inbreng kennis en expertise op dit gebied voor gemeentelijke beleid aangeboden. Daarbij de constatering dat natuurbeleid/focus op natuurwaarde nog onvoldoende is en teveel op operationeel Gemeentewerken-niveau. Integrale visie op natuur en biodiversiteitsbeleid moet gemeentelijk en regionaal opgepakt worden.	Vertaald naar beleids-voornemens
10 mei email	Suggestie	Betreft bewoners die zelf beheer openbare ruimte doen. Vragen over andere werkwijzen, minder snel vervangen plantmateriaal wat nog goed oogt, minder schoffelen, selectiever onkruid verwijderen, beter letten op lage beschoeiingen voor dierenveiligheid e.d.	Vertaald naar beleids-voornemens
18 mei email	Suggestie	Overlast van “kruipertjes”, bestrijden door gerichter maaien. (Onderzoeken waar dit eigenlijk over gaat; welke kruipertjes (plant) komen in de poten van honden terecht zodat een dierenartsbezoek nodig is)	
19 mei email	Suggestielijs	Fijn dat inbreng op deze wijze mogelijk is.	Vertaald

		t	Suggesties: - Zoveel mogelijk inheems - Meer biodiversiteit op Koudenhoorn - Zorgen dat geen groen verdwijnt. Wat verdwijnt elders compenseren. - Positieve aanmoedigingen voor hoe mensen met hun eigen tuin omgaan. - Groen dak op parkeergarage station - Beschermen kwetsbare gebieden, handhaven op vervuiling e.d. Beschermen dieren. - Gebruik juiste organisatie om beter groenbeleid op te stellen. Natuurbeleid. - Overleg op straatniveau over groen. Nu groen dat bewoners niet aanspreekt soms. - Geef inwoners de kans groen dat de gemeente weghaalt zelf weg te halen voor wat bruikbaar is. - Luister beter naar bewoners over snoeien van overlastbomen. - Groene geluidswal langs de A44, anders zonnepanelen. - Geen kruiden/groententuintjes van inwoners; worden slecht bijgehouden, rommelig. In plaats daarvan openbare pluktuinen.	naar beleids-voornemens
	30 mei email	Suggestie/ melding	Kunnen de bomen op de Jacoba van Beierenweg weer terugkeren; bouwlocatie tussen Taxushaag en Teylingerdreef.	
28	2 juni email	Verzoek	Vanuit LTO: onkruidoverlast-beleid maken; kwekers ondervinden steeds meer overlast van o.a. distels, ridderzuring en ander onkruid komend van natuurgebieden (o.a. Koudenhoorn, Tengnagel), wat leidt tot intensievere bestrijding.	Vertaald naar beleids-voornemens
	8 juni email		Verzoek om bestrijding Berenklauw Rijnsburgerweg 4.	Vertaald naar beleids-voornemens
	22 februari gesprek	Lijst met suggesties	Gesprek met vertegenwoordigers Betrokken Teylingers. - Biodiversiteit centraal - Groen moet meer ruimte krijgen dan nu, ook in bebouwde omgeving. - Meer speelplekken voor natuurlijk spelen, ruige veldjes e.d. - Geen uitbreiding sportvelden, betere benutting bestaande velden. - Steeds meer versnippering in het open land, geen beleid. - Participatie rondom Hooghkamer goed begonnen, maar verwaterd. Te kritisch? Beter vasthouden vanuit de gemeente. Ondersteuning voor: - Waarde van groen, groen geen wisselgeld - Natuurbeleid gericht op gebiedskwaliteit - Inrichting nieuwe en bestaande wijken met meer focus op groen, natuurlijke kwaliteit en biodiversiteit - Activerend beleid verder ontwikkelen.	Vertaald naar beleids-voornemens
	13 april email	Toevoeging op gesprek	- Meer natuurvriendelijke oevers, vaart lijkt eruit.	Vertaald naar

		- Bloemrijke bermen. Meer stimuleren. - Gemaakte afspraken bewaken; voorbeeld schuren in buitengebied tegen afspraken in niet in het groen gezet. - Herstel bossingels. Voorbeeld sportvelden Warmunda, ook andere sportvelden. - Beter inpakken bedrijventerreinen in groen, voorbeeld Roodemolenpolder. - Meer hagen langs openbare weg als scheiding - Groene entrees kernen verzorgen.	beleids-voornemens